

steeksels, waaruit een korte dikke bundel zwarte haren te voorschijn komt. Op het twaalfde en laatste segment komt eveneens een uitsteeksel voor, op het eerstgenoemde is dit harig.

De kop is zwart gestreept. De cocon is grijsbruin; de pop purperachtig rood.

De cocons op de rups zijn van *sluipwespen* (*Microgaster*) behorende tot de familie der *Braconidae*.

O.

SAWAHPLANTEN.

2. HET WATERMOES.

Er zijn mensen, die op 't eerste gezicht erg tegenvallen, maar die bij nadere kennis-making zooveel goede eigenschappen blijken te bezitten, dat men hen meer en meer gaat hoogschatten en liefhebben.

Een onbeplante, onder water gezette sawah is voor ons in 't begin niets anders dan een modderig stuk land, waarom smalle grasdijkjes liggen, smal genoeg om bij de geringste misstap een bemodderd been te krijgen. Maar wie eens even heeft stil gestaan, om naar de draaitorretjes te kijken, of de schaatsenloopers voor- en achteruit te zien schieten, die merkt al spoedig op, dat er ook bloemen groeien in die poel, gele en blauwe, kleine paarse aan hoge fijne steeltjes, en dat het er vol staat met blaadjes, die aan de gelukaanbrengende klavervier doen denken. Soms vliegt plotseling een snip op, of zetten zich een paar kwet-

terende vogel-tjes op een natte kluit.

Een van die plantjes trok 't meest mijn aandacht: de *Monochoria vaginalis*. Wie nu nog niet weet, wat ik bedoel, kent dan toch zeker wel de *Blauwe etjeng*, (Fig. 1) waarvan de bladeren met wat sambalgegeten worden, of soms ook nog anders toe bereid naar de maag ver-

Fig. 1.

huizen. 't Is al een oude gast, een echte Javaan, want reeds RUMPHIUS wist er van te vertellen,

dat de plant op Java, Bali en bij Makassar voorkwam. Het watermoes voelt zich dan ook zoo goed thuis in de sawah, dat het alle moeite doet, om zijn plaatsje te behouden. Als de sawah droog staat, ziet men niets ervan, maar hier en daar zitten er wortelstokken onder de aarde, die uitloopen, zoodra alles weer vochtig wordt. Zaad wordt overvloedig geproduceerd in de driehokkige doosvruchten. De blauwe bloemtrosjes staan rechtop, maar de steel begint zich naar 't water te neigen, zoodra de vrucht gevormd is. De zaaddoozen blijven omgeven door 't middelste gedeelte van de bloemdekbladen, die zich aan 't einde van den bloei spiraalvormig gewrongen tegen 't vruchtbeginsel aanleggen; de rest van de bloem verslijmt. De rijpe vrucht laat gemakkelijk van zijn steeltje los en kan dan eenigen tijd blijven drijven. Ik denk, dat de vruchtwand ook langzamerhand verslijmt of verrot en dat de zaden dan zinken, want die zijn zwaarder dan water. Aldus is dan voor een nieuwe generatie gezorgd.

Van de bestuiving durf ik nog niet veel te zeggen; hoogstwaarschijnlijk is 't geen kruisbestuiving, want ik zag nooit insecten op de bloemen; later wil ik hier nog eens gaarne op terug komen.

Voor luchttoevoer heeft deze plant dezelfde inrichting als de gele sawahsla, die in afl. 9 is besproken en men kan er dezelfde kunstjes mee uithalen. Dat zij heel wat lucht noodig heeft en veel water moet verdampen, blijkt wel uit 't groote aantal huidmondjes, die op beide zijden der bladeren gevonden worden; ter vergelijking zie men Fig. 2 en 3, respectievelijk voorstellend een stukje van de opperhuid van 't watermoes en van een plant die op de boomen leeft. De

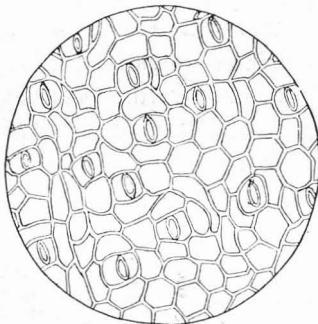

Fig. 2.

Links: Opperhuid v/d. bovenzijde der bladeren van *Monochoria vaginalis*.

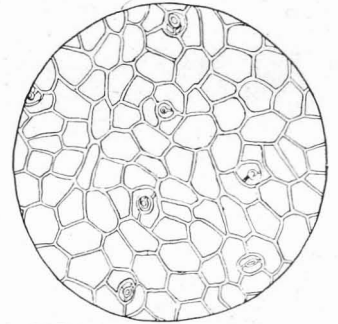

Fig. 3.

Rechts: Opperhuid v/d. bovenzijde der bladeren van een epifyt.

Beide 500 $\times$ vergroot.

laatste heeft de helft huidmondjes minder, en deze zijn veel kleiner.

Trekt men een blad stuk, (Fig. 4) dan ziet men een groot aantal fijne draadjes te voorschijn komen, zooiets als spinrag. In 't eerste

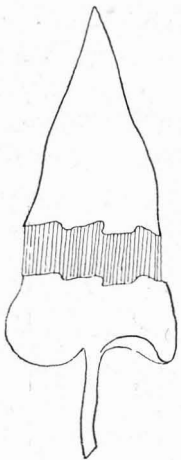

Fig. 4.

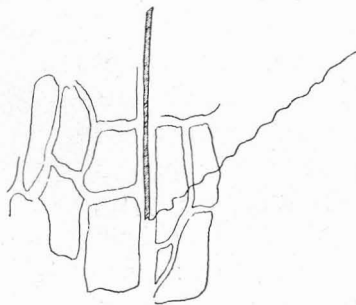

Fig. 5.

oogenblik denkt men aan sappen, die hard worden in de lucht. Dit is niet 't geval; onder 't vergrootglas bekeken blijken 't spiraaldraden te zijn. Zoekt men den oorsprong van zoo'n draad onder 't mikroscoop, dan ziet men dat hij zeer dicht opeengerold zit in een lang kokertje (Fig. 5). Dit zit in een nerf van 't blad en is een watergeleidend vat. De spiraaldraad is een verdikkingslijst van cellulose, die gemakkelijk loslaat, omdat hij rolronde is en met een klein deel van zijn oppervlakte aan den wand vastzit. Die verdikkingslijst zorgt, dat de omringende

levende cellen het waterkanaal niet platdrukken, want dit kanaal zelf heeft geen levenden inhoud meer.

Waarschijnlijk heeft de plant nog meer merkwaardigs; maar om dat te achterhalen laat ik over aan fijnere opmerkers dan ik ben.

C. A. WISSE.

EEN INTERESSANTE EPIPHYT.

(*Trichósporum radicans* NEES. — *Aeschynánthus radicans* JACK. = *Ki kanděl*, s.).

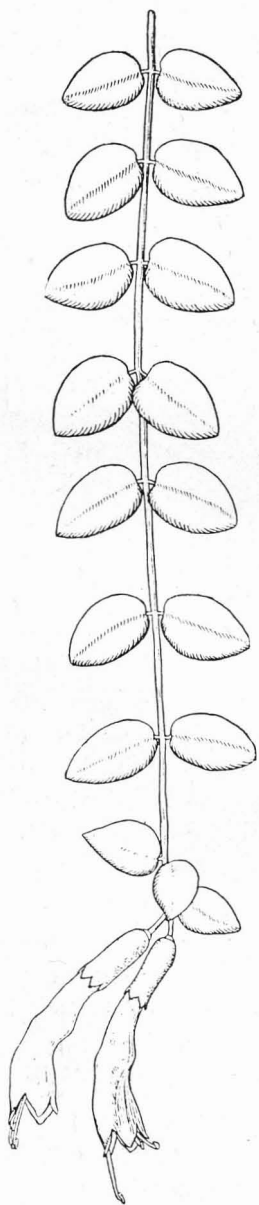

Fig. 1.

Trichosporum radicans NEES, bloeiend.

Wanneer in Buitenzorg of in Batavia een Inlandsche orchideeënventer aan je huis komt en je zijn schatten voor een nog altijd veel te hoogen spotprijs verkoopen wil, begin dan met den vent te wantrouwen. Want van de tien orchideeën, die hij tracht je aantesmeren, zijn er gewoonlijk vijf, die geen orchideeën zijn en de rest is leelijk of wil niet groeien en is in elk geval de moeite van het koopen niet waard, laat staan het geld. Zoo kocht een half jaar geleden een Buitenzorgsche dame voor een onnoozel prikje, een rijksdaalder geloof ik, een prachtcollectie, die ruim gerekend, vijf en eenhalven cent waard was. Meest waren het afgesneden takjes van klimmende heesters, met wat mos op een plankje bevestigd en een mooie bloem er los bij ingestoken. 't Leek wezenlijk heel aardig. De dame bewonderde, haar echtgenoot bewonderde, een paar van mijn kleindochters bewonderden mee. En de keurverzameling werd zorgvuldig opgehangen.

Drie dagen later beweende de bloemlievende dame den dood van de helft harer schatten. En nog drie dagen later gaf ze met nobel gebaar de rest cadeau aan iemand, die ze ook niet hebben wou en er den vuilnisbak mee verrijkte.

Toch is niet alles waardeloos, wat de handelaars je aanbieden. Als ze weten dat je eenig verstand van de zaak hebt, brengen ze ook wel eens wat goeds. En zoo komen ze nog al dikwijls aan met de hiernaast afgebeelde plant, (Fig. 1) of een harer naaste verwanten. Wel in het heelemaal geen orchidee, maar dat hindert niet, de plant is heel mooi en laat zich gemakkelijk kweeken.

Trichosporum beteekent plant met behaarde zaden. Die naam is juist, maar prozaisch. Den veel mooieren, maar helaas jongeren en daardoor verouderden naam *Aeschynanthus* zou je met *beschaamde bloem* kunnen vertalen. Dat slaat natuurlijk op de helderroode kleur der bloemen, menigeen zou wenschen zoo te kunnen blozen. Het minst poëtisch is de Soendaneesche naam, die *dikkerd* beteekent. Anderen bestempelen de plant eenvoudig met den nog minder zeggenden naam *anggrek*. Den Latijnschen achternaam *radicans* kun je in het Hollandsch weergeven met *wortelend*.

Op Java komen 9 *Trichosporum*-soorten in het wild voor. Wat ik nu van deze soort vertellen ga, past in hoofdzaak ook op de andere, ofschoon ze natuurlijk geen van alle in alles met haar overeenstemmen. Aan